

Мелушова Ирина Юрьевна, канд. экон. наук, доц., кафедра маркетинга и коммерческой деятельности, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. E-mail: irinamelushova@gmail.com.

Melushova Irina, Sc. Ph. D., Associate Professor, Department of Marketing and Commercial Activity, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 610151. E-mail: irinamelushova@gmail.com.

Рекомендовано до публікації канд. екон. наук, проф. Т.В. Андросовою, канд. екон. наук Г.Л. Чміль, д-ром екон. наук, проф. В.А. Гросул. Отримано 15.04.2017. ХДУХТ, Харків.

УДК 334.72

ДЕФІНІЦІЯ КАТЕГОРІЇ «ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ»

А.С. Дядін

Проведено критичний історичний аналіз існуючих визначень категорії «підприємницька діяльність». Узагальнено основні підходи до визначення її сутності, які сформувалися у вітчизняній теорії та практиці, що дозволило сформулювати авторське уявлення про це явище. Виокремлено основні аспекти підприємницької діяльності, що конкретизують характерні риси сучасного підприємця, який працює в умовах жорсткої конкуренції на ринку товарів та послуг.

Ключові слова: підприємницька діяльність, підприємництво, аспект, прибуток, потреба, особистість.

ДЕФИНИЦИЯ КАТЕГОРИИ «ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ»

А.С. Дядин

Проведен критический исторический анализ существующих определений категории «предпринимательская деятельность». Обобщены основные подходы к определению ее сущности, сформировавшиеся в отечественной теории и практике, что позволило сформулировать авторское представление об этом явлении. Выделены основные аспекты

предпринимательской деятельности, которые конкретизируют характерные черты современного предпринимателя, работающего в условиях жесткой конкуренции на рынке товаров и услуг.

Ключевые слова: предпринимательская деятельность, предпринимательство, аспект, прибыль, потребность, личность.

DEFINITION OF THE CATEGORY «ENTREPRENEURIAL ACTIVITY»

A. Dyadin

Critical historical review of the existing theories of entrepreneurship is presented in the article, and based on the systematization of these theories in terms of an entrepreneur's role the following three groups of definitions were distinguished: as an owner of capital, an organizer of production, a subject of market competition. It was found out that these definitions do not contradict, but complement and concretize each other, is a basis for modern researchers. However, the presented definitions take into account all the aspects of entrepreneurship characteristic for modern level of economic and social relations.

As a result of investigating modern definitions of entrepreneurial activity three main approaches, formed in the national theory and practice, in terms of its essence were distinguished: profitable, personal and motivational. It allowed formulating author's concept of entrepreneurial activity as a self-sufficient, carried out at own risk and responsibility, economic activity of a legislatively registered entrepreneurship entity that is closely related to the involvement of existing and potential resources into economic turnover, that has systematic, justified, innovative nature and is aimed at obtaining social and personal benefit.

Taking into consideration versatility of the category of entrepreneurial activity, its main aspects that concretize the characteristic features of a modern entrepreneur working under conditions of harsh competition, were distinguished: moral, political, social, economic, legal, innovative, national, personal.

***Keywords:** entrepreneurial activity, entrepreneurship, profit, demand, personality.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. У міру розвитку суспільства підходи до визначення поняття «підприємництво» змінювалися, уточнювалися, доповнювалися, а деякі твердження відкидалися. Це обумовлено як зміною форм власності на засоби виробництва і відповідно зміною політичної системи, так і зміною свідомості людини, її уявлень про цінності, мораль, культуру.

Унаслідок цих змін сутність підприємництва трактується з урахуванням діючої в певний період політичної системи, ступеня розвитку науки і техніки, поширення різних форм організації виробництва, ступеня його концентрації, розвитку ринку, грошового обігу, культурного й освітнього рівня населення тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій літературі не існує однозначного визначення сутності підприємницької діяльності. У зв'язку з цим дослідженню ознак і закономірностей становлення та розвитку підприємництва приділяється значна увага в працях як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників.

Уперше поняття «підприємництво» з'явилося у XVIII ст. Загальний Словник Комерції, виданий в 1723 році в Парижі, визначав його як взяття на себе зобов'язань із виробництва або будівництва чого-небудь. Надалі сутність підприємництва розглядається в межах розвитку економічної теорії, ролі підприємця в досягненні результату, форм і видів підприємницької діяльності, відповідальності підприємця перед суспільством та ін.

У межах класичних економічних теорій найбільшу популярність здобули праці Р. Кантільона, А. Сміта, Ж.-Б. Сейя, загальним для яких був зв'язок підприємництва з ефективним господарюванням. Активно використовуються в теоріях підприємництва з урахуванням сучасних умов господарювання ідеї класиків економічної теорії (Й. Шумпетера, П. Друкера та ін.).

Промислова революція істотно змінила підходи до організації виробництва, оскільки для створення матеріальних благ стала використовуватися не тільки індивідуальна праця підприємця, а й організована робота кількох виконавців. Ці особливості підприємницької діяльності відображені в теоріях марксизму (К. Маркс, Ф. Енгельс, В. Ленін) і маржиналізму (К. Менгер, Ф. фон Візер та ін.).

Значним у розвиток теорії підприємництва є внесок австро-німецької школи (М. Вебер, В. Зомбарт, Л. Brentano), представниками якої виділено категорію «підприємницький дух», під яким розуміється готовність ризикувати, воля, завзятість, багатство ідей, організаторські здібності, вміння впливати на людей, що протистовляється «бюргерському (цивільному) духу», якому властиві поміркованість, розважливість, старанність тощо.

У 60–70 роки XIX ст. об'єктивний розвиток ринкової економіки, у якій вільна конкуренція досягла свого вищого рівня, призвів до виникнення нового напрямку економічної теорії, представниками якого закладено теоретико-методологічні основи, що утворюють фундамент сучасної економічної теорії. Ідеї неокласичного напрямку економічної теорії сформовані в працях таких дослідників, як А. Маршалл, Й. Шумпетер, П. Семуельсон, М. Фрідмен, Л. фон Мізес, Ф. фон Хайек, Дж.Б. Кларк.

Із початку 30-х рр. XX століття на зміну масовому виробництву прийшли виробництво і збут, які характеризуються швидкою диверсифікацією продукції на базі активної боротьби за споживача. У

процесі виходу країн із ринковою економікою зі стану «великої депресії» підприємництво стало розглядатися як важливий фактор економічного зростання. Саме в цей період сформувалися та активно розвивалися такі напрями сучасної економічної теорії, як кейнсіанська й інституційно-соціологічна.

Засновником кейнсіанського напрямку економічної теорії є Дж.М. Кейнс; подальший розвиток вона отримала в працях Р. Харрода, Е. Домар, Е. Хансена. Дж.М. Кейнс у дослідженні «Загальна теорія зайнятості, відсотка і грошей» показав, що сучасний розвиток суспільства має базуватися на ринковій основі, але при цьому не можна виключати державне регулювання, особливо в умовах кризи. Для відтворення необхідно використовувати всі виробничі фактори, але особлива роль відводиться праці (зайнятості населення) і граничній ефективності капіталу [1].

Інституційно-соціологічний напрям в економічній теорії представлений працями Т. Веблена, Дж. Коммонса, У. Мітчела, Дж.К. Гелбрейта. Сучасні уявлення в цій сфері пов'язані з іменами Р. Коуза, Дж. Б'юкена, Р. Хізрич, М. Піперса та ін. Зокрема, у праці «Економічна теорія і цілі суспільства» Дж.К. Гелбрейт уперше звернув увагу на координуючу функцію підприємництва (організацію). Важлива роль для подолання соціальних протиріч, на думку автора, відводилася науково-технічному прогресу та побудові інформаційного суспільства [2]. М. Кірцнер зазначив ще одну важливу особливість підприємництва – швидкість реакції та ініціативність підприємця, який бачить можливості ринку, шукає і знаходить способи їх використання, готовий нести пов'язані з цим ризики в ринкових умовах.

Угруповання цих теорій підприємництва з позицій ролі підприємця подано в систематизованому вигляді із розподілом на три групи в залежності від ролі підприємця:

- підприємець як власник капіталу (А. Сміт, Д. Рікардо, Ж.-Б. Сей, Дж.Б. Кларк, М. Вебер);

- підприємець як організатор виробництва (К. Маркс, А. Маршалл, К. Менгер, Ф. Візер, Р. Кантільон, фон Тюнен, Ф. Найт, Й. Шумпетер);

- підприємець як суб'єкт ринкової конкуренції (Дж.М. Кейнс, Дж.К. Гелбрейт, Л. фон Мізес, Ф. фон Хайек, М. Кірцнер).

Проведене дослідження показало, що окремі думки науковців про підприємництво не суперечать, а доповнюють і конкретизують одна одну, що є базою для сучасних дослідників. Підприємництво в межах розглянутих теорій визначається як поєднання середовища, що становить можливість використання економічних ресурсів і набору особистісних характеристик підприємця, необхідних для її використання з метою отримання певного комерційного результату.

Однак у наведених визначеннях не враховуються всі аспекти підприємництва, характерні для сучасного рівня економічних і суспільних відносин. Також поділяємо думку низки дослідників [3–5] щодо того, що в цих визначеннях не зазначено вплив підприємництва на суспільне життя, обумовлений загальними світогосподарськими процесами, які викликали появу нових соціальних структур і пов'язаних із цим особливостями управління.

У сучасній вітчизняній науковій спільноті значну увагу звертають не на дослідження самого понятійно-категорійного апарату категорії «підприємництво», а на розв'язання конкретних проблем у певних сферах діяльності [6–10]. Крім того, звертаємо увагу на наявність усталеного теоретико-методичного апарату з цієї проблематики без особливих протиріч, відповідно до чого поняття «підприємництво» і «підприємницька діяльність» розглядаються як тотожні.

Визначення підприємництва та відділення його від суміжних видів діяльності має не тільки теоретичне, а й практичне значення, оскільки в сучасних умовах здійснення такої діяльності вимагає державної реєстрації як суб'єкта підприємницької діяльності в законодавчому порядку. У зв'язку з цим необхідно чітко визначити відмінні риси підприємницької діяльності. Вирішення цієї проблеми ускладнюється тим, що підприємництво є структурованим явищем.

Метою статті є аналіз й узагальнення сучасних підходів до трактування сутні категорії «підприємницька діяльність» та формулювання авторського визначення цього поняття з урахуванням чинної законодавчої бази і сучасних умов економічного розвитку України.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній вітчизняній економічній літературі підприємництво розглядається в різних аспектах. Найбільш загальним є його трактування як специфічного фактора суспільного відтворення (разом із капіталом, землею і працею), який забезпечує необхідну динаміку відтворювальних процесів через створення нових більш ефективних комбінацій виробничо-збутових факторів [11]. У вузькому розумінні підприємництво розглядається як система господарювання, заснована на ризиковій, інноваційній діяльності, метою якої є отримання підприємницького доходу і яка зачіпає або весь процес відтворення, або окремі його стадії (виробництво, розпо діл, обмін і споживання).

Одним із перших у вітчизняній економічній науці з'явився прибутковий підхід, у якому під підприємництвом розуміється будь-яка діяльність, що приносить прибуток. Ця позиція знайшла своє відображення в Законі України «Про підприємництво». Очевидно, метою такої інтерпретації підприємництва було спонукання якомога

більшого числа осіб до підприємництва, яке трактується як ініціативна, самостійна, здійснювана на свій ризик, під майнову відповідальність діяльність громадян, фізичних та юридичних осіб. Аналогічної позиції щодо сутності поняття дотримуються вітчизняні дослідники М. Малік та О. Шпикуляк [12].

В особистісному підході акцент ставиться на здатності суб'єкта підприємницької діяльності як особистості комбінувати ресурси і фактори виробництва таким чином, який забезпечує отримання прибутку. Найбільш докладно цей підхід висвітлено в працях В. Савченко [13], згідно з яким підприємець розглядається як «суб'єктивний особистісний фактор виробництва, здатний на ініціативній та інноваційній основі, не боячись повної економічної відповідальності, йти на ризик і особливим чином поєднувати фактори виробництва так, щоб в перспективі виходив додатковий дохід». Однак уважаємо, що не зважаючи на важливість особистісних характеристик для підприємництва багато з цих якостей притаманні не тільки одним підприємцям.

Прихильники мотиваційного підходу під час визначення сутності підприємництва виходять не зі здібностей індивіда, а з його потреб, мотивів, що обумовлюють образ його дій. У зв'язку з цим підприємництво визначається як діяльність індивіда або колективу однодумців, яких спонукає стан особливо гострої незадоволеності потреб ініціаторів цієї діяльності [14]. В управлінській літературі [12] відзначається соціально-економічне значення підприємницької діяльності, що базується на необхідності всебічного задоволення потреб суспільства. Серед інших слід відзначити точки зору А. Бусигіна, який розглядає підприємництво як особливий вид економічної активності [3], і В. Яковлева, на думку якого ця діяльність є системоутворюючим фактором ринкової економіки [15]. Представники Донецького національного університету пов'язують підприємництво з економічною свободою волі економічно самостійних суб'єктів, творчою ініціативою конкретної особи, проте вказують на необхідність дії в умовах ринку, конкуренції, необхідності забезпечення взаємодії з публічними інтересами [16].

У цілому можна припустити, що до сьогодні не вдалося знайти таке формулювання підприємництва, яке б відображало всі особливості його прояву як у суспільній свідомості, так і в господарському житті. Більшість дослідників зазначають передусім функціональну спрямованість підприємництва. Ми поділяєм такий підхід, оскільки суть підприємництва виявляється насамперед в отриманні результату.

Підсумовуючи наведене вище, логічним є зауваження П. Друкера, що «... пройшло вже багато років з тих пір, коли Сей увів в обіг цей термін (підприємництво), а ми все ще продовжуємо плутатися в термінах "підприємець" і "підприємництво"» [17].

Уважаємо, що при обґрунтуванні визначення поняття підприємницької діяльності доцільно враховувати чинну законодавчу базу, досягнутий рівень розуміння суті цього поняття в межах проведеного дослідження, а також формувати сучасне наукове уявлення з урахуванням діючих умов існування підприємницької діяльності в Україні. Систематизація підходів до визначення підприємницької діяльності дозволяє сформулювати авторське уявлення про це смислове політичне, економічне, правове і законорегулююче явище:

– підприємницька діяльність – це самостійна, на свій ризик і під свою відповідальність економічна діяльність, що здійснюється законодавчо зареєстрованими суб'єктами підприємництва, спрямована на залучення в господарський оборот існуючих і можливих ресурсів, яка носить систематичний, правомірний, інноваційний характер і спрямована на отримання суспільної та особистої вигоди.

Актуальність поняття підприємницької діяльності обумовлена його багатоаспектністю. Зокрема, Ю. Пачковський, поєднуючи економічні, соціологічні і психологічні характеристики, розуміє сучасну підприємницьку діяльність як особливий тип людської діяльності й поведінки, що характеризується такими особливостями: взяття підприємцем на себе відповідальності за можливі невдачі та поразки, готовність ризикувати (ризик); сприяння реалізації і використанню нових технологічних можливостей, запровадження у виробництво винаходів та інновацій (новаторство); самостійне ухвалення важливих рішень (свобода); особлива чутливість до змін і прагнення змін у своєму житті (ініціатива); спрямованість на діяльне перетворення навколишнього світу, побудову нових відносин; вміння випереджувати події і вести конкурентну боротьбу (активність) [18]. Одночасно підприємницькою діяльністю не можна вважати виконання будь-якого завдання, якщо виконавець не мав хоча б одного особистісного чинника і права на свободу такої діяльності [7].

Певний інтерес до розуміння суті цього поняття становлять такі аспекти підприємництва [3]: з поведінкової точки зору – мистецтво ведення ділової активності, тобто розумовий процес; із філософської – особливий настрій душі, форму ділової романтики; із професійної – вміння організувати власний бізнес і досить успішно реалізувати функції, пов'язані з веденням власної справи; із позиції досягнення результату – можливість підприємця передбачати, як реалізація його ідей у виробничому процесі буде сприйнята ринком. З урахуванням зазначених особливостей автор визначає підприємницьку діяльність як форму з'єднання унікальних знань і обліку конкретної ринкової ситуації з метою забезпечення стійких позицій на ринку.

Ураховуючи наведене вище, автор під час характеристики цього поняття звернув увагу на аспекти, що конкретизують характерні риси сучасного підприємця, який працює в умовах жорсткої конкуренції на сучасному ринку товарів та послуг [19]: моральний (обумовлений впливом християнської релігії і комуністичної пропаганди, що сформували поняття про доброту, ставлення до ближнього тощо); політичний (відображає вплив політичної системи на соціально-культурне середовище); соціальний (характеризує ставлення окремих груп населення до підприємництва та здатність підприємців надавати населенню товари, гарантувати умови праці); економічний (відображає економічну обстановку в країні, яка істотно впливає на підприємницьку діяльність); правовий (проявляється в регулюванні підприємництва правовими нормами); інноваційний (обумовлений здатністю освоювати нові технології і методи організації виробництва, розробляти сучасні бізнес-процеси); національний (характеризується специфікою ставлення до підприємництва в окремих народів); особистісний (характеризує моральні, етичні, ділові, організаторські, інноваційні, кваліфікаційні та інші особливості підприємця).

Висновки. Дослідження прибуткового, особистісного і мотиваційного підходів до сутності підприємницької діяльності дозволило сформулювати авторське розуміння поняття та з'ясувати, що підприємництво – це не лише специфічний вид людської діяльності, але й важливий елемент ринку, що вимагає його розгляду з наступних позицій: моральної, політичної, соціальної, економічної, правової, інноваційної, національної, особистісної.

Список джерел інформації / References

1. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег. Антология экономической классики / Дж. М. Кейнс. – М. : Эконом-Ключ, 1993. – 485 с.
Keyns, Dzh. M. (1993), *General theory of employment, interest and money. Anthology of Economic Classics [Obshchaya teoriya zanyatosti, protsenta i deneg. Antologiya ekonomicheskoy klassiki]*, Ekonomov-klyuch, Moscow, 485 p.
2. Гэлбрейт Дж. К. Экономические теории и цели общества / Дж. К. Гэлбрейт. – М. : Наука, 1986. – 197 с.
Gelbreyt, Dzh. K. (1986), *Economic Theories and Society Objectives [Ekonomicheskkiye teorii i tseli obshchestva]*, Nauka, Moscow, 197 p.
3. Бусыгин А. В. Предпринимательство / А.В. Бусыгин. – М. : Дело, 2001. – 640 с.
Busygin, A.V. (2001), *Entrepreneurship [Predprinimatel'stvo]*, Delo, Moscow, 640 p.
4. Предпринимательство / Под ред. М. Г. Лакусты ; 4-е изд. испр. и доп. – М. : ИНФРА-М, 2007. – 667 с.
Lakusta, N.G. (2007), *Entrepreneurship [Predprinimatel'stvo]*, INFRA-M, Moscow, 667 p.

5. Предпринимательство / Под ред. В. Я. Горфинкеля, Т. Б. Поляка. – 5-е изд. перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2009. – 687 с.
Gorfinkel, V.Y., Polyak, T.B. (2009), *Entrepreneurship [Predprinimatel'stvo]*, YUNITI-DANA, Moscow, 687 p.
- 6 Варга Н. І. Соціальна відповідальність підприємництва в умовах сучасного суспільства / Н. І. Варга // Науковий вісник Ужгородського університету. – Ужгород : Говерла, 2013. – Вип. 27. – С. 22–25.
Varga, N.I. (2013), “Social responsibility of business in today’s society” [“Social responsibility of business in today’s society”], *Scientific Bulletin of the Uzhgorod University series: Pedagogy. Social work*, Goverla, Uzhgorod, Vol. 27, pp. 22-25.
7. Прутська Т. Ю. Інституційне забезпечення розвитку підприємництва в аграрній сфері / Т. Ю. Прутська // Економіка АПК. – 2015. – № 2. – С. 93–100.
Prut-ska, T.Y. (2015), “Institutional support business development in agriculture” [“Institutional support business development in agriculture”], *Economy of AIC*, No. 2, pp. 93-100.
8. Ключник А. В. Ефективний розвиток підприємницької діяльності в аграрному секторі економіки регіону : дис... канд. екон. наук: 08.07.02 / А. В. Ключник ; Миколаївський держ. аграрний ун-т. – Миколаїв, 2007. – 204 с.
Klyuchnik, A.V. (2007), *Effective development of business activities in the agricultural sector in the region [Efektivnyy rozvytok pidpryyemnytskoyi diyalnosti v ahrarnomu sektori ekonomiky rehionu]*, Mykolayiv State Agrarian University, 204 p.
9. Трунина І. М. Актуальні проблеми розвитку малого підприємництва в Україні / І. М. Трунина // Управління проектами та розвиток виробництва : зб. наук. пр. – Луганськ : Вид-во СХУ ім. В. Даля, 2012. – № 2 (42). – С. 41–59.
Трунина, І.М. (2012), “Actual problems of small business in Ukraine” [“Aktualni problemy rozvytku maloho pidpryyemnytstva v Ukrayini”], *Project Management and Development of the production*, Volodymyr Dahl East Ukrainian national university, Lugansk, No. 2 (42), pp. 41-59.
10. Зянько В. В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку : монографія / В. В. Зянько. – Вінниця : УНІВЕРСУМ–Вінниця, 2008. – 397 с.
Zyan'ko, V.V. (2008), *Innovation: the nature, forms and mechanisms of development [Innovatsiynе pidpriemnitstvo: sutnist, mekhanizmi i formi rozvitku]*, Universum-Vinnitsa, Vinnitsa, 397 p.
11. Кох Л. В. Трансформація сутності підприємництва / Л. В. Кох // Вестник Ленинградского государственного университета им. А.С. Пушкина. – 2011. – № 1, т. 6. – С. 44–51.
Kokh, L.V. (2011), “Transformation of the essence of entrepreneurship” [“Transformatsiya sushchnosti predprinimatel'stva”], *Bulletin of the Leningrad State University named after AS Pushkin*, No. 1, Vol. 6, pp. 44-51.
12. Малік М. Й. Розвиток підприємництва в аграрному секторі економіки / М. Й. Малік, О. Г. Шпикуляк // Економіка АПК. – 2006. – № 4. – С. 3–10.

Malik, N. I., Shpikulyak A. G., (2006), "Business development in the agricultural sector" ["Rozvytok pidpryyemnytstva v ahrarnomu sektori ekonomiky"], *Economy of AIC*, No 4, pp. 3-10.

13. Савченко В. Феномен предпринимательства / В. Савченко // Рос. экон. журн. – 1995. – № 9. – С. 15–19.

Savchenko, V. (1995), "The phenomenon of entrepreneurship" ["Fenomen predprinimatel'stva"], *Russian economic journal*, No. 9, pp. 15-19.

14. Крупанин А. А. Основы предпринимательства / А. А. Крупанин. – М. : МГТУ, 1993. – 177 с.

Krupanin, A.A. (1993), *Fundamentals of Entrepreneurship* [Osnovy predprinimatel'stva], MGТУ, Moscow, 177 p.

15. Яковлев В. М. Конструктивное предпринимательство / В. М. Яковлев. – М. : ТриЛ, 1994. – 914 с.

Yakovlev, V.M. (1994), *Constructive entrepreneurship* [Konstruktivnoye predprinimatel'stvo], Tril, Moscow, 914 p.

16. Предпринимательская среда в Украине : монография / Ю. В. Макогон [и др.]. – Донецк : ДонНУ ; Каунас : КТУ, 2011. – 166 с.

Makogon, Y.V. [et. al.] (2011), *Entrepreneurship in Ukraine* [Predprinimatel'stvo v Ukraini], DonNU, KTU, Donetsk, Kaunas, 166 p.

17. Друкер П. Ф. Рынок: как выйти в лидеры. Практика и принципы : пер. с англ. / П. Ф. Друкер. – М.; СПб. : БУК Чембер ИНТЕР-НЕСЛ. Н., 1992. – 126 с.

Druker, P. F. (1992), *Market: how to enter the leaders. Practice and principles* [Rynok: kak vyuyti v lidery. Praktika i printsipy], BUK Chamber INTER-NESHL. N., Moscow, St. Petersburg, 126 p.

18. Пачковський Ю. Ф. Підприємництво у новітніх теоретичних пошуках та інтерпретаціях / Ю. Ф. Пачковський // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2003. – № 2. – С. 149–159.

Pachkovski, Y.F. (2003), "Business in search of new theoretical interpretation" ["Entrepreneurship in the latest theoretical research and interpretation"], *Sociology: theory, methods, marketing*, No. 2, pp. 149-159.

19. Дядін А. С. Багатоаспектність підприємництва в економічній системі А. С. Дядін // Вісник чернігівського державного технологічного університету. – 2013. – № 1 (64). – С. 54–58.

Dyadin, A.S. (2013), "Multidimensional business in the economic system" ["Bahatoaspektnist pidpryyemnytstva v ekonomichniy systemi"], *Herald of Chernigov State Technological University*, No. 1 (64), pp. 54-58.

Дядін Андрій Сергійович, здобувач, кафедра економіки підприємств харчування та торгівлі, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Ключківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)349-45-58; e-mail: dyadin@meta.ua

Дядин Андрей Сергеевич, соискатель, кафедра экономики предприятий питания и торговли, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Ключковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)349-45-58; e-mail: dyadin@meta.ua

Dyadin Andrey, aspirant, Department of Economics of Catering and Trade Enterprises, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)349-45-58; e-mail: dyadin@meta.ua.

*Рекомендовано до публікації канд. екон. наук, доц. Л.І. Безгіною, д-ром екон. наук, проф. М.В. Чорною.
Отримано 15.04.2017. ХДУХТ, Харків.*

УДК 338.24:658:005.935

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

О.В. Ілляшенко, О.І. Будрик

Актуалізовано питання забезпечення стабільної та надійної національної безпеки країни, у тому числі в розрізі її складових компонентів. Доведено системність виникнення екологічних проблем та їх співзалежність з політичними, соціальними та економічними чинниками. На основі визначених та узагальнених проблем екологізації суспільства доведено, що екологічна безпека – це гарантія економічного розвитку підприємства, на основі безпечного використання зовнішнього і внутрішнього соціально-економічного, природноресурсного та мінерально-сировинного потенціалу. Теоретично доведено, що управління еколого-економічною безпекою підприємства – це синергічне поєднання елементів впливу на результати екологічної діяльності підприємства та впливу на його економічний стан.

Ключові слова: національна безпека, складові економічної безпеки, екологічна безпека, еколог-економічна система.

ЭКОЛОГО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ

Е.В. Ильяшенко, О.И. Будрик

Актуализирован вопрос обеспечения стабильной и надежной национальной безопасности страны, в том числе в разрезе ее составляющих компонентов. Доказано системность возникновения экологических проблем и их взаимозависимость с политическими, социальными и экономическими